

Výzkumný design

Jiří Navrátil

jiri.navratil@econ.muni.cz

Struktura přednášky

- Co je empirický výzkum
- Výzkumný cyklus
- Role hypotéz
- Typy výzkumu

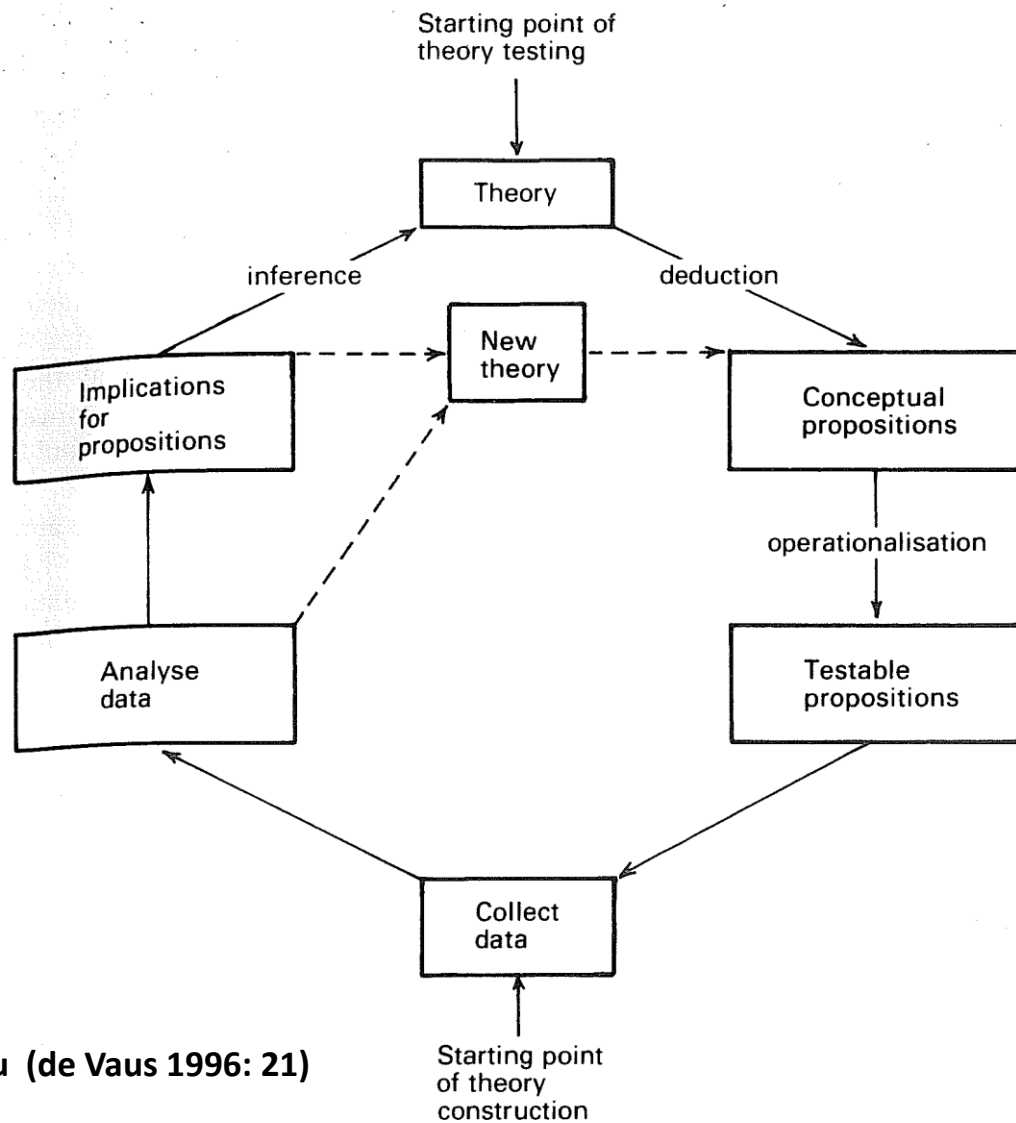
Empirický výzkum

- Zaměřená činnost
- Cílem je odpovědět na výzkumnou otázku
- Různé postupy, jak na v. otázku odpovědět
- **Explorační výzkum** (o problému, který má být zkoumán, není dostatek předběžných znalostí, cílem je určit, zda informace, které vedly k poznání problému správně zobrazují situaci, mohou vést k plnému pochopení a správnému definování předpokládaného problému; bývá obvykle uskutečňován jen v malém rozsahu, výzkumný problém není jasně definován a nachází se v „předběžné fázi“)
- **Popis** (cíle je poskytnout přesný obraz, nová fakta nebo vztahy)
- **Vysvětlení** – hlavní cíl výzkumu (kauzální výzkum)

Jak začít

- Téma, problematická oblast
- „Desk research“: analýza sekundárních dat a literatury (odborné publikace, zprávy z médií, výstupy z výzkumných projektů, formální i neformální dokumenty, výroční zprávy atp.), umožňuje získání základních znalostí o zkoumané problematice a zpřesnění designu výzkumu
- Literatura, teoretické pozadí problému: problém v literatuře? Nová projekce stávajícího teoretického konceptu?
- Jasná identifikace problému
- Formulování hlavních a dílčích výzkumných otázek (kolik?)
- Formulace hypotéz (anebo ne?)

Mít nebo nemít hypotézy?

Co je to teorie? (Creswell)

- **Kvantitativní perspektiva:** „Interrelated set of constructs formed into propositions that specify the relationships among variables“ that „describes how and why variables are related“
- Teorie zahrnuje hypotézy
- **Kvalitativní perspektiva:** „A broad explanation, lens or perspective of the study (Feminist perspective, Racialized discourse, Critical theory, Queer theory, Disability inquiry...)... an outcome of the study... even may not be employed at all!“

Co je to hypotéza?

- Předběžná odpověď na výzkumnou otázku
- Vztah(y) které chceme testovat v našem výzkumu
- Domněnka o kauzálním a ne-kauzálním vztahu mezi jednou nebo víc nezávislými proměnnými a závisle proměnnou
- Typicky je hypotéza je napojena na širší konceptuální rámec/teorii (Brady, Collier)

Potřebuji hypotézu?

„I believe that hypotheses should be used in research as and when appropriate, rather than in some mandatory or automatic way. That belief is based on the view that hypotheses have an important function in research when they can be deduced from a theory, or when they are explained by a theory, so that the research, in testing the hypotheses, is really testing the theory behind the hypotheses.“

K. Punch - *Developing Effective Research Proposals*
Essential Resources for Social Research

Hypotézy by měly:

- Mít schopnost vysvětlovat
- Formulovat očekávaný vztah (a jeho sílu)
- Být ověřitelné
- Být formulovány co možná nejjednodušeji
- Vztahovat se k obecným, ne specifickým jevům
- Být věrohodné

Jak se výzkumná strategie vztahuje k výběru metod?

- Výzkumný problém →
  - → **výzkumná strategie** →
  - → teoretický rámec →
  - → **metoda/technika**
-
- ***Přístup orientovaný na problém VS. přístup orientovaný na metodu***

Induktivní výzkumné strategie

Strategie zaměřující se na sběr a analýzu dat, a na jejich písemné zpracování

- Narativní výzkum
- Fenomenologie
- Etnografie
- Zakotvená teorie
- Case study

Induktivní výzkumné strategie

- Komplexita, hustý popis, variace není vyžadována, důležité případy, pohled na případy ne na proměnné, malé N)
- Výzkumník má trvalou a intenzivní zkušenost s daty/účastníky výzkumu
  - Snaha o hlubší pohled a **porozumění** datům
  - **Představení dat**
  - **Interpretace** a širší porozumění datům
- Mohou vyvstat problémy strategické, etické a osobní povahy

Případová studie vs. Srovnávací analýza

- Případové studie mohou být více kulturně specifické, umožňují větší vhled do zkoumané problematiky
- Srovnávací analýza umožňuje využívat existující rozdíly ve zkoumané problematice, je více „povrchní“, je náročnější ve smyslu dat, která zpracovává
- Nevýhody: omezené využití při testování teorií (přesto existují strategie testování s využitím případových studií, nikoli však s využitím jednoho pozorování!)

Případ

- Uzavřený systém v čase a prostoru
- Zástupce širší množiny fenoménů (otázka výběru)
- Příklad důležitého teoretického konceptu nebo procesu (u případových studií s nějakou teoretickou ambicí) => rozdíl:
  - jedinečná případová studie (detailní analýza daného případu)
  - instrumentální případová studie (jde zde o obecnější poznání)

Typy případových studií (Lijphart)

- Ateoretická PS
- Interpretativní PS („naše“ aplikace teorie)
- PS pro tvorbu hypotéz (*hypothesis-generating case study*)
- PS pro testování hypotéz
  - PS posilující hypotézu
  - PS zpochybňující hypotézu
- Analýza vymykajícího se případu (*deviant case study*)

Komparativní metoda

- Funkcionální ekvivalent experimentu
- Metoda kontroly vlivu proměnných ve výzkumu s malým počtem případů (výběrem případů transformujeme proměnné do konstant, kontrolujeme tedy pro vliv alternativních proměnných)
- Jde o cross-sectional design pro malé N

Srovnávací analýza/metoda

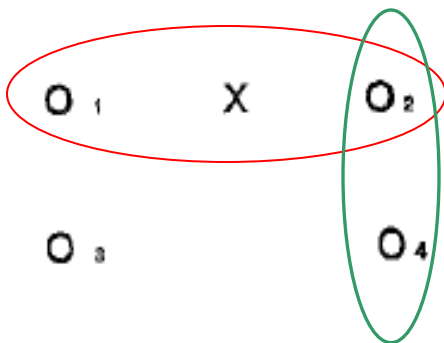
- Strategie srovnávání veřejných sektorů – zejména *cross-country comparisons*
- Teorie **hodnot** (hluboce zakořeněné postoje a hodnoty, které definují nastavení politik, fungování veřejného sektoru nebo reakce na veřejné politiky),
- Teorie **socioekonomické modernizace** (jak veřejný sektor odpovídá na proměny socio-ekonomické struktury)
- Teorie **politických stran/vlády** (kapacita stran/vlády reflektovat preference voličů)
- Teorie sporu **sociálních skupin/tříd** (výsledkem veřejných politik je schopnost některé ze tříd se prosadit)

Srovnávací metoda

- **Most Similar Systems Design/Mill's Method of Difference**
– srovnávání velmi podobných případů, které se liší pouze v závisle proměnné, což má umožnit identifikovat ty nezávisle proměnné které vysvětlují závisle proměnnou. Začíná se podobnými proměnnými a cílem je vysvětlit proč se liší závisle proměnná. ALE – není možné aby byly všechny nebo téměř všechny drženy jako konstantní
- **Most Different Systems Design/Mill's Method of Similarity**
– srovnávají se velmi odlišné případy, které mají stejnou pouze závisle proměnnou – analyzuje se, proč mají různé příčiny stejný efekt, používá se méně proměnných a zaměřuje se na nalezení jediné shody nebo rozdílu mezi širším výběrem různých polí/systémů/států

Nejlepší postup?

- Kombinace komparativního (cross-case) designu a jednopřípadové studie (longitudinal) *...plus sledování procesu*

Hypoteticko-deduktivní strategie

- Cílem je zobecnitelnost a přenositelnost
- Postupy jsou veřejné a replikovatelné
- Výsledky jsou ne-jisté (statistická pravděpodobnost)

- Co největší variabilita hodnot zkoumaných proměnných
- Přesné a správné měření
- Identifikace a kontrola efektů skrytých proměnných
- Vhodný výběr předmětu výzkumu

Vysvětlení

- Vysvětlení = kauzální vysvětlení (efekt, dopad, vliv, mechanismus, příčina)
  - Nezávisle proměnná -> (zprostředkující proměnná 1-> zprostředkující proměnná 2 ->) závisle proměnná
  - Nomotetické kauzální vysvětlení (pravděpodobnostní)
  - Idiografické kauzální vysvětlení (deterministické)
1. Korelace
  2. Časová následnost
  3. Nejde o „falešný vztah“
  4. Mechanismus
  5. Kontext

<http://www.youtube.com/watch?v=iR3fSL9WMdg>

Typy deduktivních strategií

Experimentální design (přímá manipulace s nezávisle proměnnou, kontrola toho kdo, kdy a do jaké míry je vystaven působení nezávisle proměnné)

– *True Experimental Studies, Pre-experimental Studies, Quasi-Experimental Studies*

Korelační design (Covariation Rule, Temporal Precedence Rule, Internal Validity Rule)

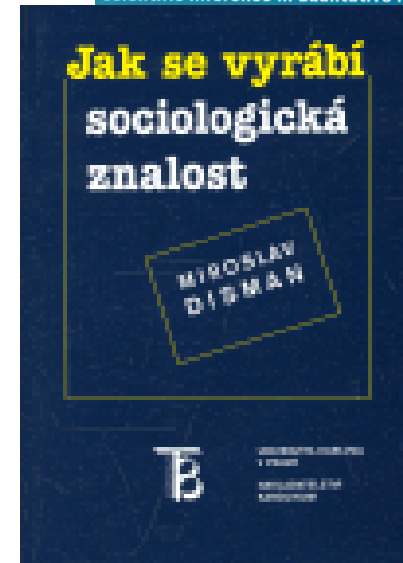
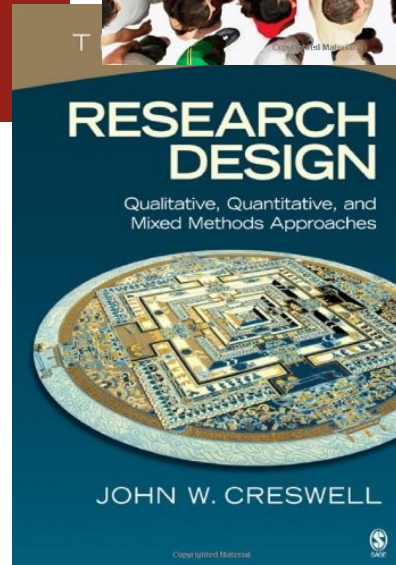
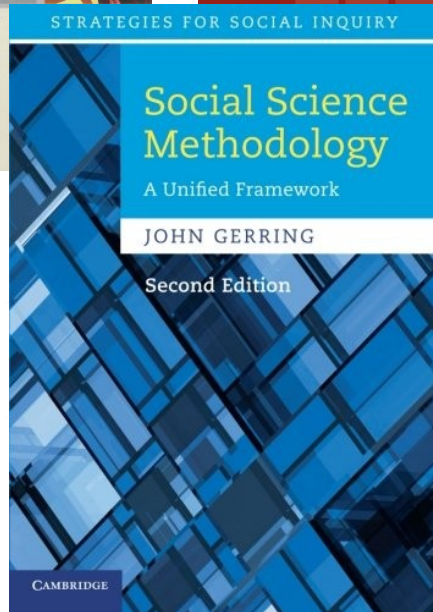
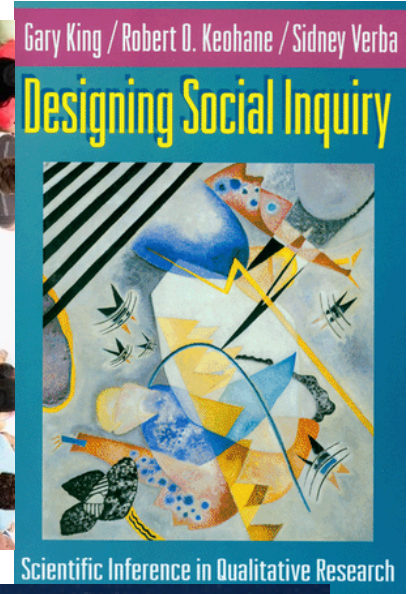
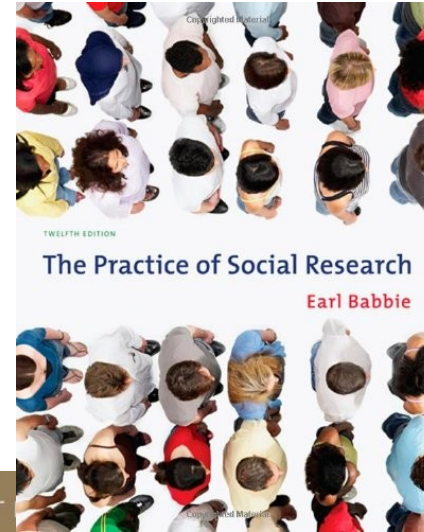
– *Ex-post Facto/Correlational Studies*

Mimo dělení kvanti/kvali:

Mixed methods

- **Process tracing:** nástroje na studium kauzálních mechanismů pomocí jediného případu (Beach, Pedersen; George, Bennett)
- Ambice sledovat kauzální mechanismy
- Potenciál umožnit otevřít „černou skříňku“ kauzality
- Malé N, variace není vyžadována
- Nejasnosti o tom, co vlastně process tracing je a jak jej využívat, mohou být omezeny tím, že se PC dále rozčlení na tři varianty: **theory-testing**, **theory-building**, and **explaining outcomes**

Zdroje

STEPHEN VAN EVERA

GUIDE
TO
METHODS
FOR
STUDENTS
OF
POLITICAL
SCIENCE

Cornell University Press

ITHACA AND LONDON